

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ДЄНІЧЄВА ОЛЬГА ІГОРІВНА

УДК 371 (436)

**ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ГУМАНІТАРНОЇ
ОСВІТИ В ГІМНАЗІЯХ АВСТРІЇ**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Житомир – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України.

- Науковий керівник:** доктор педагогічних наук, професор
Лісова Світлана Валеріївна,
Рівненський державний гуманітарний
університет,
завідувач кафедри теорії і методики
професійної освіти.
- Офіційні опоненти:** доктор педагогічних наук, професор
Жуковський Василь Миколайович,
Національний університет «Острозька
академія»,
декан гуманітарного факультету,
професор кафедри психолого-педагогічних
дисциплін;
- кандидат педагогічних наук, доцент
Радченко Тетяна Анатоліївна,
Дніпродзержинський державний технічний
університет,
доцент кафедри перекладу.

Захист відбудеться 20 травня 2015 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська 40, 2-й поверх, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40.

Автореферат розісланий 18 квітня 2015 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. Л. Яценко

Підписано до друку 16.04.15. Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 0.9. Обл. вид. арк. 0.9. Наклад 100. Зам. 64.

Видавець і виготовлювач

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
серія ЖТ №10 від 07.12.04 р.
електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Глобалізаційні процеси, що впливають на освітні системи багатьох європейських країн, сприяють переосмисленню цілей реформування змісту середньої гуманітарної освіти в Україні. В основу трансформацій вітчизняної освіти покладено європейську систему цінностей, яка визначає сутність людини, розглядає її життя, інтелектуальні здібності та здатність до розвитку з позиції врахування соціально-економічних, культурних потреб і конфесійної ідеології індивіда, про що йдеться в таких документах, як: «Концепція гуманітарної освіти України» (1996 р.), «Концепція становлення мережі середніх закладів освіти для розвитку творчої обдарованості» (1996 р.), «Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року» (2011 р.). Зазначені документи спрямовують рух реформаційних процесів у напрямі гуманітаризації, покликаної трансформувати структуру та зміст гуманітарної освіти в навчальних закладах різного типу і профілю.

Особливим завданням вітчизняної системи гуманітарної освіти є аналіз відповідного зарубіжного досвіду європейських країн з високим рівнем успішності школярів (згідно результатів міжнародного оцінювання якості знань PISA). Звернення до досвіду реформування змісту гуманітарної освіти Австрії зумовлено рядом чинників (попит на окремі професії, вимоги щодо конкурентоспроможності випускників та міжнародна співпраця країн у науковій, освітній, економічній та культурних сферах), і передусім тим, що активні та послідовні зміни цієї системи привели до суттєвого покращення якості її діяльності.

Реформи в системі загальної освіти Австрії, викликані світовими тенденціями розвитку соціуму та впливом політики Організації економічного співробітництва і розвитку (OECD), зумовлюють зміни у системі середньої освіти, трансформують зміст її гуманітарної складової та адаптують до сучасних потреб соціуму.

Питання реформування змісту системи гуманітарної освіти є предметом дослідження багатьох зарубіжних та вітчизняних учених: австрійських – Ф. Вайснера, Е. Герер, С. Дермутц, Х. Зіля, М. Краутера, Х. Міттербауер, В. Оберландера, К. Пфайфера, В. Ріделя, П. Тремпа, К. Хагшпиля, К. Хеллінга, Р. Хатчинса, Е. Шранца; вітчизняних – В. Андрущенко, С. Гончаренка, І. Зязюна, С. Крисенка, Н. Лавриченко, Н. Оніщенко; російських: А. Запесоцького, І. Красикова, М. Кудрявцевої, М. Лазутової, О. Ханова, Б. Юдіна та ін.

Окремі аспекти історичного становлення гуманітарної освіти Австрії висвітлено в працях австрійських дослідників: О. Вільманна, Г. Грімма, Г. Енгельбрехта, Г. Румплера, Г. Хафнера, Х. Хербера, Й. Шайпля, а також російських авторів: Б. Вульфсона і А. Джуринського.

Вивченню проблеми розвитку системи гуманітарної освіти в Австрії присвячені праці вітчизняних науковців де, зокрема, висвітлювалися аспекти: демократичних засад її реформування (Л. Антонюк, Л. Ващенко, Т. Зінченко, О. Сахаренко); шляхів трансформацій та особливостей оцінювання навчальних досягнень учнів (Л. Біла, О. Локшина, О. Матвієнко); розвитку середньої освіти (К. Корсак, М. Тадеєва); реформування професійної освіти на етапі старшої школи (О. Дубасенюк, Т. Зінченко, С. Лісова); динамічні зміни в умовах профільного навчання у старших класах (Л. Фаннінгер); розвитку системи освіти західноєвропейських країн (В. Жуковський, О. Овчарук та ін.); співробітництва європейських країн у гуманітарній сфері (С. Крисенко, В. Патійчук та ін.).

Теоретичні засади реформування змісту гуманітарної освіти Австрії всебічно висвітлено в працях австрійських учених, які: досліджували реформування системи середньої гуманітарної освіти та її змісту (Г. Альтріхтер, О. Акс, Г. Пельцермайєр, П. Пош, Д. Трьоглер, П. Штахель та ін.); вивчали інтеграцію багатомовних принципів (А. Скіннер, Б. Хінгер, В. Кофлер); визначали особливості впровадження інтернет-технологій (К. Ленер, К. Маєр, С. Олівієр, П. Резінгер, С. Шрак) і методів диференційованого навчання іноземної мови (К. Церкль).

Актуальність реформування змісту гуманітарної освіти України на засадах практичного досвіду впровадження освітніх процесів в Австрії зумовлена ефективністю реформ у змісті гуманітарних дисциплін, методів контролю та оцінювання рівня навчальних досягнень учнів у гімназіях різного типу країни, а також стабільно високими показниками підготовки учнів австрійських гуманітарних гімназій. Проте, як засвідчив аналіз наукової літератури, у вітчизняній педагогіці цей досвід та питання його запровадження в Україні є ще недостатньо вивченими, що зумовило вибір теми дисертаційної роботи: **«Тенденції реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконане в межах комплексної науково-дослідної теми кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка "Становлення та розвиток освіти та виховання в різні історичні періоди"(державний реєстраційний номер 0110U002112). Тему дисертації затверджено вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 10 від 28. 04. 2006 р.) й узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології АПН України (протокол № 8 від 30. 10. 2007 р.).

Мета дослідження – виявити основні тенденції, змістові та процесуальні особливості реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Уточнити понятійно-термінологічний апарат дослідження; з'ясувати стан вивчення проблеми реформування змісту гуманітарної освіти Австрії у працях вітчизняних і зарубіжних компаративістів.

2. Визначити етапи розвитку реформ у системі гуманітарної освіти Австрії (друга половина ХХ – перше десятиліття ХХІ ст.).

3. Охарактеризувати теоретичні засади реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії.

4. Виявити особливості діяльності гімназій різного типу у сучасній Австрії.

5. Окреслити можливості використання австрійського досвіду в процесі подальшого реформування змісту гуманітарної освіти в Україні.

Об'єкт дослідження – зміст гуманітарної освіти в гімназіях Австрії.

Предмет дослідження – процес реформування змісту гуманітарної освіти Австрії.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: загальні положення щодо розвитку гуманітарної освіти; основні принципи реформування її змісту; філософські положення про взаємозв'язок соціальної активності індивіда та навколишнього середовища; теорія впливу ринково-орієнтованої економіки на інновації в контексті європейського досвіду; ідеї впливу приватизації на розвиток гімназій різного типу. Важливу роль у роботі відведено компаративному, структурно-генетичному та історико-генетичному підходам у дослідженні тенденцій реформування змісту гуманітарної освіти Австрії. Істотне значення належить: положенням педагогічної компаративістики (М. Адлер, О. Вишневський, Г. Ноль, Р. Олеховські, Г. Онкович); концептуальним засадам реформування змісту середньої освіти (Г. Єгоров, К. Крайнер, Ж. Романова, Г. Хайдер, К. Шмідт); теорії освітніх реформ європейських країн (Л. Березівська, А. Сбруєва, М. Фуллан та ін.); ідеям про модифікацію змісту гуманітарної освіти (Г. Васянович, Л. Губерський, І. Зязюн, В. Кофлер, В. Кремень, С. Лангенфелд, І. Оніщенко, В. Рідель); теоретичним засадам стандартизації змісту освіти (Е. Амтманн, Н. Г. Ничкало, В. Л. Петренко, Е. Шалленберг); основним принципам реформування гімназійної освіти (Е. Ананьян, Г. Апфельхалер, О. Бабіна, В. Громовий, С. Кордон, В. Ленц, М. Прішинг).

Джерельну базу дослідження становлять:

– законодавчі акти, що визначають напрями реформування загальної середньої освіти Австрії: національні звіти та доповіді щодо внесення змін у систему освіти Австрії (Nationaler Bildungsbericht Österreich, National Report for Austria on the implementation of the EU Education and Training, 2009); «Закон про організацію навчання й виховання у школах» (Schulunterrichtsgesetz, 1962), «Закон про обов'язкову освіту» (Schulpflichtgesetz, 1985), «Закон про організацію приватної школи» в Австрії (Privatschulgesetz, 1962); навчальні програми; закони України «Про Освіту» (1996), «Про загальну середню

освіту»(1999), «Державний стандарт базової і повної середньої освіти» (1999), «Про Національну доктрину розвитку освіти» (2002), Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття», 1993);

– дослідження: в галузі порівняльної педагогіки з питань реформування системи середньої освіти в країнах німецькомовного регіону (Е. Адам, М. Брумлік, Е. Будінзкі, С. Гепперт, В. Міттер, Т. Радченко, П. Тремп, К. Цорн та ін.); розвитку шляхів та стратегій реформаційних процесів в системі базової освіти Австрії (Т. Бондарчук, Л. Данилова, О. Матвієнко, М. М'ясковський та ін.);

– матеріали вітчизняної та зарубіжної науково-педагогічної періодики: «Гуманітарні науки», «Рідна школа», «Педагогіка», «Педагогіка толерантності», «Порівняльно-педагогічні студії», «Освіта», «Шлях освіти»; та зарубіжних: «Wissenplus», «Zeitschrift fur Hochschulentwicklung», «Zeitschrift fur Padagogik», «Comparative Education», «Current Issues in Comparative Education», «European Journal of Teacher Education», «Journal fur Schulentwicklung» та ін.;

– інтернет-ресурси Міністерства науки, культури і освіти Австрії, Євробази (EURODICE), науково-дослідницького інституту інновацій і розвитку австрійської шкільної освіти (Bildungsforschung, Innovation und Entwicklung des osterreichischen Schulwesens), педагогічного порталу (Fachportal Padagogik).

Методи дослідження. Мета і предмет дослідження зумовили вибір таких методів, як: загальнонаукові, в тому числі, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, що уможливило вивчення праць вітчизняних і зарубіжних учених та нормативних документів освітніх реформ в Австрії та Україні; метод аналізу базових понять, який використовувався для обробки та формування понятійно-термінологічного поля дослідження; діахроний та порівняльно-історичний (для аналізу особливостей еволюції ідеологічного змісту гуманітарної освіти і визначення етапів реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії); структурно-генетичний, що використовувався для виокремлення структурних складових при реформуванні змісту гуманітарної освіти; систематизація, що передбачала виявлення зв'язків реформаційних процесів у змісті гуманітарної освіти; метод наукової екстраполяції, який дозволив визначити можливості впровадження австрійського досвіду реформування змісту гуманітарної освіти в процесі подальшого розвитку середньої гуманітарної освіти в Україні.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

вперше у вітчизняній науці подано цілісну характеристику реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії; визначено ряд реформаційних процесів у системі середньої освіти Австрії другої половини ХХ ст. – перше десятиліття ХХІ ст.; виокремлено етапи реформування її змісту; системно охарактеризовано основні напрями модернізації гуманітарних дисциплін в

австрійських гімназіях різного типу (гуманітарних та приватних релігійних гімназій);

удосконалено: основні поняття дослідження («освітня реформа», «гуманітарна освіта», «зміст гуманітарної освіти», «реформування змісту освіти», «модернізація», «освітні стандарти», «гімназія»); розкрито зміст чинників впливу на здійснення реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії (процеси політичної й економічної глобалізації, інформатизація, гуманітаризація); тенденції реформування змісту гуманітарної освіти на сучасному етапі;

подальшого розвитку набула систематизація понятійно-термінологічного апарату щодо реформування змісту гуманітарної освіти.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробці навчальних курсів з історії педагогіки та порівняльної педагогіки, які викладаються в процесі підготовки майбутніх учителів у педагогічних ВНЗ України. Проведене дослідження уможливує використання його матеріалів і висновків для здійснення подальшої науково-дослідницької роботи щодо модернізації змісту гуманітарної освіти в гімназіях України, яка стає більш актуальною в контексті інтеграції нашої держави в європейський простір.

Джерельна база дисертаційної роботи може бути використана дослідниками в галузі теорії та історії педагогіки, філософії освіти, порівняльної педагогіки. Окремі висновки дослідження можуть бути корисними для подальшого реформування гуманітарної освіти в Україні шляхом використання новітніх тенденцій розвитку сучасного європейського суспільства, а також підвищення ефективності реалізації концепції гармонійного і всебічного розвитку індивіда та творчого використання практичного досвіду вивчення гуманітарних дисциплін.

Апробація результатів дослідження. Основні положення презентовано у публікаціях та обговорено на наукових конференціях, зокрема, *міжнародних*: «Європейська і Євроатлантична інтеграція та транскордонне співробітництво» (Луцьк, 2008), «Вивчення та викладання іноземних мов: уміння XXI століття» (Житомир, 2008), «Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном» (Горлівка, 2009), «Розбудова освіти для суспільства знань: мова, полікультурність, особистість» (Умань, 2010), «Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном» (Горлівка, 2010), «Розвиток освітніх систем у глобальному вимірі: тенденції і прогнози» (Умань, 2011), «Українська освіта в європейському інформаційному просторі» (Житомир, 2012), «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін» (Суми, 2014); *всеукраїнських*: II Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Інноваційні технології у контексті іншомовної підготовки фахівця» (Полтава, 2015).

Публікації. Результати дослідження представлено у 10 публікаціях (одноосібних), з яких: 7 – у провідних наукових фахових виданнях, 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 2 – у матеріалах конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (363 найменувань, з яких 204 – німецькою й англійською мовами) та 4 додатків на 30 сторінках. Загальний обсяг роботи – 260 сторінок, з якого основного тексту – 194 сторінки. Дисертація містить 2 таблиці, 5 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми науково-дослідної роботи, її мету, завдання, об'єкт, предмет; представлено методи і джерельну базу, розкрито наукову новизну і практичне значення, подано відомості про апробацію результатів дослідження.

У **першому розділі** – «Теоретичні засади реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії» – представлено результати аналізу теорії і практики реформування системи гуманітарної освіти в Австрії; охарактеризовано шляхи проведення освітніх реформ у західноєвропейському регіоні; проведено аналіз понятійно-термінологічного апарату дослідження, у ході якого конкретизовано основні поняття («освітня реформа», «гуманітарна освіта», «гуманітарні науки», «гімназія»).

На основі теоретичного аналізу зазначено, що освітня реформа – це покращення, перебудова, що не знищує основ існуючої системи і запроваджена з метою виправлення її недоліків, що передбачає: залучення інноваційного потенціалу в навчально-виховний процес; усунення законодавчих недоречностей; вдосконалення механізмів контролю; осучаснення навчальних програм, планів, кількості годин у закладах освіти. Реформування змісту освіти розглядається як процес запровадження змін, який характеризується вдосконаленням системи знань, практичних умінь та навичок у навчально-виховному процесі та здійснюється на певних рівнях: державному (комплекс дій спрямований на трансформацію системи освіти); індивідуальному (комплекс дій для самостійного і творчого розвитку індивіда).

Зазначено, що зміст гуманітарної освіти – це сукупність знань, умінь та навичок, які засвоюються індивідом у процесі опанування різних сфер культури і способів діяльності. Гімназія в Австрії є середнім навчальним закладом, який забезпечує розвиток індивідуальних якостей і здібностей дитини в умовах, подібних до реального життя, з метою професійної орієнтації (підготовки) на етапі старшої школи.

У ході дослідження визначено основні аспекти реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії. Доведено, що політичні та економічні процеси розвитку західноєвропейського регіону впливали на ідеологію

впроваджуваних реформ у системі гуманітарної освіти. Окреслено роль соціокультурного становлення країни у повоєнні часи, що спрямувало політику реформування середньої гуманітарної освіти на пошук нових ідеологічних орієнтирів.

З'ясовано, що освітні реформи в системі гуманітарної освіти можна розглядати у трьох контекстах: підвищення якості освіти; створення умов для здобуття гуманітарної освіти; підвищення рівня конкурентоспроможності учнів. Визначено, що реформи відбуваються в контексті загальноєвропейських і світових трансформацій у системі освіти.

У працях європейських учених (Р. Брокмейера, В. Міттера, Г. Пельцельмайера, І. Ченга, М. Карноя, С. Дермутц, К.-Й. Тільманна та ін.) освітні реформи розподілено за такими напрямками: ліберальний (або демократичний, 60-ті роки ХХ ст.); професійно-орієнтований (70-ті роки ХХ ст.); фінансово-продуктивний (80-ті роки ХХ ст.); економічно-зорієнтований (90-ті роки ХХ ст.); бізнесово-орієнтований (початок ХХІ ст.).

Доведено, що відповідно до зазначених напрямів відбувалися основні трансформації в системі гуманітарної освіти: право на отримання середньої гуманітарної освіти представниками різних верств населення; вибір гуманітарного напрямку навчання з урахуванням здібностей та інтересів індивіда; співробітництво гуманітарних гімназій із соціальними інституціями; спільна діяльність гімназій, місцевих громад і релігійних орденів; підвищення якості навчання, зміни у змісті навчальних програм і планів щодо введення другої іноземної мови; організація білінгвальних напрямів навчання; професійна орієнтація у старшій школі та ін.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури виявлено умови історичного становлення гімназій країни. Доведено, що на формування змісту гуманітарної освіти сучасної Австрії вплинули історичні події, що зумовили наслідування філософських ідей лібералізму. У навчально-виховному процесі австрійських гімназій викладання певних дисциплін почало здійснюватися німецькою мовою. З'ясовано, що на території України ці зрушення виявилися таким чином: частина країни, яка входила до складу Австро-Угорщини, отримала можливість паралельно з німецькою мовою вивчати українську. Проте питання переліку дисциплін в гімназіях, кадрове забезпечення та фінансування австро-угорський уряд залишав у своїй юрисдикції.

Зазначено, що до ХІХ століття гімназії на території сучасної Австрії надавали класичну гуманітарну освіту: домінували дисципліни філологічного циклу (риторика, граматики, стародавні мови, антична література), а також «Закон Божий» (релігієзнавство) та філософія. Охарактеризовано дворівневу систему освіти в гімназіях: чотири роки навчання на першому рівні та чотири роки на другому (у старших класах). При цьому чотири роки вивчали граматику, два роки – Закон Божий і стародавні мови, два роки – філософію.

Відповідною була і структура гімназійної освіти тогочасної Австрії: освіта здійснювалася відповідно до двох ступенів: нижчий (чотири роки навчання) та вищий (чотири роки навчання). Зазначено, що до початку ХХ ст. гімназії звільнилися від церковного маніпулювання. У сучасній Австрії вони розподіляються на: гімназії з вивченням стародавніх або сучасних мов (Gymnasium); реальні гімназії математичного напрямку з однією іноземною мовою (Realgymnasium); реальні гімназії з вивченням економічних наук (Wirtschaftskundliches Realgymnasium). З'ясовано, що позитивним є розподіл гімназій за визначеними вище напрямками, що уможливило врахування здібностей та інтересів індивіда.

У **другому розділі** – «Проблема реформування змісту гуманітарної освіти в загальноісторичному контексті розвитку загальної середньої системи освіти Австрії» – з'ясовано характер реформування гуманітарної освіти країни; виявлено основні чинники, які зумовлюють упровадження нових стратегій та шляхів реформаційних процесів у її змісті.

У процесі дослідження виявлено, що формування гуманітарної освіти здійснювалося водночас з історичними трансформаційними процесами в політичній та соціальній сферах життя людини, що призвело до інтеграції багатогалузевого знання. Доведено, що гуманітарна освіта складає нерозривну єдність світоглядних концепцій багатьох наукових дисциплін, ідеологічний зміст яких розкриває її основне призначення – формувати духовні цінності індивіда.

На основі аналізу філософсько-педагогічної літератури (В. Бьом, Ф. Бернтшторфф, Г. Ноль, В. Шмід-Коварзік, С. Штінг та ін.) з'ясовано, що на формування структури гуманітарної освіти в Австрії впливали концепції Арістотеля, Й. Гербарта та В. Дільтея. Виявлено, що з часів Габсбургської монархії, Австро-Угорщини та Австрії сучасного періоду значна увага в процесі реформування змісту освіти приділялася врахуванню багатоконфесійності, що зумовило варіювання змісту предмета «Релігієзнавство».

З'ясовано, що трансформації в змісті гуманітарної освіти здійснювалися внаслідок політики денацифікації повоєнної Австрії, особливо після проголошення незалежності у 1955 році. Зосереджено увагу на характері впроваджуваних трансформацій у системі освіти, що стосувалися змін у навчальних програмах, які на той час не відповідали новій ідеології країни. Проаналізовано пошук ефективного зразка системи середньої освіти в умовах побудови нового суспільства.

Визначено, що реформування системи гуманітарної освіти здійснювалося в суперечливих умовах наміру політичних сил країни внести зміни до селективного характеру освіти та необхідності зберегти традиційність розподілу на рівні (нижчий, вищий) у гімназійній освіті.

Охарактеризовано освітні реформи в системі середньої освіти, які суттєво вплинули на трансформацію змісту гуманітарної складової. Доведено, що їх необхідність була викликана соціально-етнічним різноманіттям повоєнного соціуму Австрії, яке спрямовувало організацію навчально-виховного процесу мовами меншин.

Зазначено, що реформування змісту гуманітарної освіти, зокрема в гімназіях Австрії у другій половині ХХ ст. – перше десятиліття ХХІ ст., мало неперервний характер й послідовно розвивалося протягом кількох політичних циклів (формування уряду у складі двох основних партій Австрії: Австрійської Народної Партії та Соціал-Демократичної Партії), що дозволило забезпечити системність та ефективність упроваджуваних трансформацій.

Визначено основні етапи розвитку змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії (у межах другої половини ХХ ст. – першого десятиліття ХХІ ст.), а саме: I етап (1945 р. – 1962 р.) – встановлено термін здобуття середньої освіти; наголошено на обов'язковості отримання різними верствами населення середньої освіти; проведено реструктуризацію системи середньої освіти; II етап (1962 р. – середина 70-х рр.) – здійснено розробку комплексу законодавчих документів (1962 р.); створено гімназії різного типу (приватні – відповідно до конфесій, державні – за спрямуванням (гуманітарним, музичним тощо)); III етап (70-ті рр. – 90-ті рр.) – проведено реформи в системі середньої освіти, що передбачало виокремлення вищого ступеня реальної гімназії, прийняття автономності середніх навчальних закладів; здійснено спробу реконструювати систему шкільної освіти шляхом продовження обов'язкової освіти на 1 рік; IV етап (перше десятиліття ХХІ ст.) – визначено вплив міграційного потоку на реформи в системі гуманітарної освіти (реорганізація навчально-виховного процесу в середніх навчальних закладах Австрії, зокрема в гімназіях, створення нового типу середньої школи (Neue Mittelschule); політика «рівних можливостей»).

З'ясовано, що розвиток системи гуманітарної освіти відбувається в контексті історичного становлення з урахуванням національних традицій. Соціальний вплив на трансформації гуманітарної освіти уможливорює наслідування політичних й економічних рис реформування її змісту.

Обґрунтовано думку, що на реформування гуманітарної освіти Австрії впливає економічний розвиток провідних країн світу (Великої Британії, Німеччини, Франції), що передбачає нововведення у її змісті. Наслідування світовим тенденціям розвитку економічного простору визначається переосмисленням мети гуманітарної освіти у навчально-виховному процесі в гімназіях різного типу, пошуком нових шляхів і стратегій реалізації основної мети у напрямі адаптації в умовах стрімких міжнародних ринкових відносин. Процес реформування гуманітарної освіти Австрії здійснюється відповідно до

політичної, релігійної, культурної і соціально-економічної основ становлення європейського регіону в контексті глобалізаційних процесів.

Виокремлено основні чинники реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії:

1. політичні – виникають у процесі виявлення зацікавленості політичних партій Австрії, Австрійської Соціальної партії («SPO») та Австрійської Національної партії («OVP») щодо необхідності створення нового Закону про школу («Schulgesetzwerk») у 1962 році;

2. соціально-економічні – окреслені розвитком світового ринкового союзу, який визначає попит на окремі види професій у країнах Західної Європи, зокрема в Австрії, що виявляється в потребі формування нових гуманітарних напрямів у гімназіях різного типу і спрямуванні навчально-виховного процесу на збільшення кількості годин викладання гуманітарних дисциплін, переважно мовних (іноземні мови);

3. релігійні – особливі риси яких проявляються в приватному секторі гімназійної освіти за умови наявності різних віросповідань (католицизм, протестантизм, іслам, іудаїзм, православ'я); задля збереження суспільства від конфліктів у Австрії існують релігійні гімназії з державною програмою навчання і з альтернативним підходом до навчально-виховного процесу (навчання через молитви);

4. культурологічні – виявляються в потребі культурної освіченості суспільства, переосмисленні цінностей, зміні духовних орієнтирів і зверненні до історичного минулого країни; в гімназіях різного типу Австрії на заняттях із гуманітарних дисциплін, рідної мови та літератури вивчаються твори сучасників.

У процесі дослідження виявлено основні фундаментальні тенденції реформування змісту гуманітарної освіти в Австрії:

- тенденція до мультикультуралізму, що проявилася після набуття Австрією статусу незалежної держави. З'ясовано, що економічний розвиток 60-70-х рр. зумовив міграційний потік з європейських країн, що викликало певні позитивні (розширення інфраструктури країни, створення додаткових робочих місць тощо) та негативні (наявність низькокваліфікованих працівників, збільшення іншомовного населення, протистояння автохтонів і алохтонів тощо) зміни. У результаті було прийнято закон про етнічні групи, що уможливило впровадження мов мігрантів у навчально-виховний процес і призвело до розвитку полікультурної освіти;

- тенденція до реалізації компетентнісного підходу, що виявилася в трансформаціях змісту навчальних планів і програм для гімназій різного типу. Навчальні програми спрямовуються на розвиток ключових компетентностей, творчого мислення, формування вмій і навичок, корисних для життя. Метою

впровадження компетентнісного підходу є використання теоретичних знань на практиці, гармонізація індивідуальних і соціальних потреб учня;

- тенденція до індивідуалізації та диференціації, що усвідомлюється в ході виявлення індивідуальних здібностей учнів, встановлення певного кола інтересів з метою розподілення їх на групи відповідно до темпу засвоєння матеріалу, типу мислення, вікових і психологічних особливостей; зазначене передбачає розвиток творчих здібностей індивіда, використання форм і методів навчання для реалізації інтересів учнів;

- тенденція до інтеграції, реалізується в контексті модернізації змісту предметів гуманітарного блоку в умовах становлення інформатизованого суспільства, проявляється в інтеграції різних за фахом дисциплін, у зменшенні розбіжностей між предметами різних блоків (гуманітарного, природничого, математичного), встановленні міждисциплінарних зв'язків;

- тенденція до збереження здоров'я, що зумовлена технологізацією соціального середовища, появою глобальних проблем: погіршення екологічного стану, демографічна ситуація та ін. У цьому контексті відбувається переорієнтація навчальної мети предметів гуманітарного і природничого циклу, активізація діяльності місцевих органів влади, спрямованих на підтримку збереження здоров'я нації, організація в школах і гімназіях позакласних заходів, спрямованих на розвиток фізичної культури дітей.

Доведено, що реформи в змісті гуманітарної освіти передбачені комплексними діями з боку держави відповідно до ринково орієнтованих тенденцій розвитку суспільства європейського регіону. Зосереджено увагу на впливі міжнародного ринку праці, який прогнозує попит на окремі професії та визначає провідні галузі в освіті, тим самим адаптуючи гуманітарну освіту до вимог сучасності.

У **третьому розділі** – «Практика реформування змісту гуманітарної освіти Австрії у першому десятилітті XXI століття» – розкрито особливості реформування системи гуманітарної освіти в гімназіях Австрії; охарактеризовано основні напрями модернізації її змісту; проаналізовано можливості запровадження австрійського досвіду в Україні.

З'ясовано, що реформи в змісті середньої гуманітарної освіти Австрії були спрямовані на підвищення якості освіти, запровадження освітніх стандартів, урізноманітнення напрямів навчання в гімназіях різного типу (філологічних, білінгвальних тощо), вдосконалення системи фінансування, а також реорганізацію шкільного дня, залучення батьків до діяльності навчальних закладів, організацію позакласних заходів.

Виявлено, що збільшення кількості гуманітарних напрямів навчання здійснювалося після прийняття положення «Про шкільну автономію» (Schulautonomie), яке дозволяло гімназіям варіювати кількість годин на

вивчення обов'язкових дисциплін і факультативів та створювати окремі профільні напрями навчання на етапі старшої школи. Доведено, що впровадження шкільної автономії уможлиблює: реструктуризацію системи середньої освіти; поєднання теоретичного знання і практичного досвіду у старшій школі; індивідуалізацію та диференціацію навчання; упровадження новітніх методик викладання гуманітарних дисциплін; модернізацію змісту гуманітарних дисциплін.

Охарактеризовано автономність шкільних закладів Австрії, яка уможливила організацію різних напрямів навчання в системі гімназійної освіти. Проаналізовано структуру гімназійної освіти і з'ясовано, що після закінчення початкової школи (Volksschule) в учнів є можливість обирати один із двох типів шкіл: головну (Hauptschule) чи академічну середню школу (Allgemeinbildende Hohere Schule). В академічній середній школі навчання здійснюється за двома ступенями: нижчий (чотири роки Unter Stufe); вищий (чотири роки Ober Stufe). Зазначено, що в академічній середній освіті існує дуальна система, яка передбачає вибір між вступом до вищого рівня академічної освіти або професійно-технічної школи. Існує розподіл на: гімназії гуманітарного напрямку (Gymnasium); реальні гімназії математичного напрямку (Realgymnasium); реальні гімназії з поглибленим вивченням економіки, хімії, біології (Wirtschaftskundliches Realgymnasium).

З'ясовано, що в Австрії існує окремий тип гімназії, реальна гімназія вищого ступеня (Oberstufenrealgymnasium), яка відповідає восьмирічному типу освіти в академічній середній школі. Гімназійна система освіти представлена певною кількістю навчальних закладів в державному і приватному секторах. Гімназії працюють за ідентичними навчальними планами і програмами. Доведено, що основною відмінністю державного і приватного секторів є профільний характер закладу: державні – багатопрофільні, приватні – конфесійні.

У ході дослідження проаналізовано організаційну роботу та навчально-виховний процес гуманітарних гімназій Австрії (гімназії державного сектору в Іннсбруку та гімназії приватного сектору). Визначено особливості структури гімназійної освіти в державних і релігійних навчальних закладах. Охарактеризовано напрями їх роботи та проблеми в організації навчально-виховного процесу, що побудований з урахуванням розумових, фізичних і психологічних особливостей дитини, орієнтований на створення умов для творчого розвитку індивіда, що надає можливості для його самореалізації.

Розглянуто специфіку модернізації предметів гуманітарного блоку в гімназіях Австрії. Проаналізовано шляхи запровадження змін у системі гуманітарної освіти, які дублюють стратегії розвитку економіки країни. Виокремлено дві технології: аутсорсинг і бенчмаркінг. Аутсорсинг передбачає залучення зовнішніх ресурсів у системі освіти (наприклад, інформаційних

технологій), співробітництво з релігійними фондами, місцевими органами влади, гнучкість фінансування, звітність перед батьками учнів. Бенчмаркінг спрямовується на використання позитивного досвіду проведених реформ у змісті гуманітарної освіти інших європейських країн (Великої Британії, Німеччини, Нідерландів, Швеції), запровадження освітніх стандартів, зменшення кількості учнів, які не прагнуть здобути повну середню освіту.

Виявлено, що зазначені технології реалізуються шляхом трансформації змісту гуманітарних дисциплін, а саме: змін у навчальних програмах гуманітарних дисциплін (кожна дисципліна в тематичному і змістовому блоці охоплює різні сфери діяльності людини – мову та комунікацію, природу і техніку, креативність і конструювання, здоров'я та спорт, людину та суспільство), а також запровадження коригованого курсу з німецької мови. Зазначено, що законодавча система Австрії передбачає реалізацію освітніх прав місцевих етнічних груп (словенців, хорватів, угорців та ін.), що забезпечується шляхом упровадження навчальних планів у навчально-виховному процесі.

На основі системного аналізу наукової літератури доведено, що застосування позитивного австрійського досвіду уможлиблює ідеологічне переосмислення цілей середньої гуманітарної освіти в Україні і ставлення до неї суспільства, модернізацію змісту навчальних планів і програм, а також використання міждисциплінарних зв'язків у методиці викладання гуманітарних дисциплін, що посилить залучення батьківства до навчального процесу.

З'ясовано, що гуманітарна складова в системі гімназійної освіти України передбачає наявність певної кількості дисциплін, які у своєму змісті відтворюють світові тенденції розвитку західноєвропейського суспільства (зокрема, Австрії). Зазначено, що стратегії реформування системи середньої освіти спрямовані на трансформацію відношення українського суспільства до освіти як соціального інституту. Охарактеризовано шляхи реформування змісту вітчизняної гуманітарної освіти з урахуванням прогресивних ідей австрійського досвіду. Окреслено можливості його ефективного впровадження в Україні, що дозволить попередити проблеми реструктуризації системи освіти в гімназіях, запровадити білінгвальні напрями навчання у більшості середніх навчальних закладів.

Доведено, що наслідування австрійського досвіду реформування змісту гуманітарної освіти дозволить продуктивно реалізувати різні підходи (зокрема, професійно-орієнтований і компетентнісний) у навчально-виховному процесі вітчизняних гімназій. Окреслено важливість модифікації змісту вітчизняних навчальних планів і програм з мовних дисциплін, толерантного ставлення до предмету «Релігієзнавство», використання міждисциплінарних зв'язків у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, упровадження індивідуалізації та диференціації навчання, професійної орієнтації у старших класах у гімназіях України. Обґрунтовано думку, що особливе значення на шляху реформування

змісту гуманітарної складової в системі вітчизняної гімназійної освіти належить співпраці з Австрією, що призведе до взаємного обміну історично сформованими традиціями в галузі освіти обох країн.

Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми, а також вивчення практичного досвіду реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії дозволило сформулювати наступні висновки.

ВИСНОВКИ

Аналіз філософсько-педагогічної літератури дає можливість узагальнити й обґрунтувати історичні етапи розвитку гуманітарної освіти Австрії. Політичні, соціальні та культурні події надавали змісту гуманітарної освіти характерного відтінку традиційності певного історичного періоду.

1. На основі аналізу праць зарубіжних і вітчизняних учених виявлено сутність ключових понять: «освітня реформа», «гуманітарна освіта», «зміст гуманітарної освіти», «гімназія», «реформування змісту освіти». Визначено стан вивчення проблеми реформування змісту гуманітарної освіти Австрії. З'ясовано, що реформи у змісті гуманітарної освіти відбувалися під впливом загальних тенденцій реформування в західноєвропейському суспільстві та трансформацій, спрямованих на оновлення її змісту.

Досліджено та охарактеризовано етапи реформування гуманітарної освіти в контексті суспільно-політичних подій у німецькомовному регіоні загалом: ліберальний (демократичний) – 60-ті роки ХХ ст.; професійно-орієнтований – 70-ті роки ХХ ст.; фінансово-продуктивний – 80-ті роки ХХ ст.; економічно-орієнтований – 90-ті роки ХХ ст.; бізнесово-орієнтований – перше десятиріччя ХХІ ст.

2. Конкретизовано етапи розвитку реформ у системі гуманітарної освіти Австрії (друга половина ХХ – перше десятиліття ХХІ ст.): I етап (з 1945 року до 1962 року) соціальний розвиток повоєнної Австрії, вплив політики країн-союзників на становлення загальної системи освіти; прийняття акту про незалежність Австрії (1955 р.), що значно вплинуло на реформування структури середньої освіти; II етап (з 1962 року до середини 70-х років) відзначився різними поглядами Австрійської Народної Партії (ÖVP) та Соціал-Демократичної Партії (SPÖ) на процес упровадження освітніх реформ; III етап (із середини 70-х років – до кінця 90-х років) – запровадження організаційних реформ (нововведення щодо дворівневої гімназійної системи освіти, реформа правопису; IV етап (перше десятиліття ХХІ ст.) характеризується такими подіями, як вступ Австрії до ЄС (1995 р.), організацією нового типу середньої школи (Neue Mittelschule), впровадженням навчальних програм співпраці гімназій гуманітарного спрямування та вищих навчальних закладів Німеччини, Швеції, Швейцарії, Франції, України в культурному, мистецькому і науковому просторі.

3. Охарактеризовано теоретичні засади сучасного етапу реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії (друга половина ХХ ст. – перше десятиліття ХХІ ст.). Виокремлено основні *чинники* розвитку змісту гуманітарної освіти в Австрії: політичні, соціально-економічні, релігійні, культурологічні.

Відповідно до впливу соціально-політичних і економічних чинників реформування середньої гуманітарної освіти виявлено *тенденції* модернізації змісту цієї освіти: надання рівних можливостей здобуття якісної середньої гуманітарної освіти для іншомовного населення (мультикультуралізм); реалізація компетентнісного підходу – розглядається у контексті модернізації середньої гуманітарної освіти, яка спрямовується на розвиток знань, умінь і навичок особистості; індивідуалізація та диференціація, що реалізується в процесі використання форм і методів навчання, спрямованих на виявлення індивідуальних якостей особистості; тенденція до збереження здоров'я – виникає із паралельним розвитком інфраструктури; інтеграція, що проявляється у змісті навчальних дисциплін міждисциплінарних зв'язків, які охоплюють різні сфери наукового знання.

4. Виявлено особливості діяльності гімназій різного типу в сучасній Австрії. Охарактеризовано передумови запровадження реформ у змісті гуманітарної освіти в гімназіях країни (міграційний потік, безробіття, наявність різних релігійних конфесій).

З'ясовано, що законодавчі документи, навчальні програми та тематичні плани Австрії забезпечують процес модифікації змісту гуманітарних дисциплін у гімназіях різного типу, автономність загальноосвітніх закладів (1993 р.). Зазначене передбачає: надання права самостійного встановлення навчального навантаження та додаткової кількості обов'язкових дисциплін; розвиток гуманітарних напрямів навчання (філологічного, спортивного, психолого-педагогічного); отримання права вибору обов'язкових дисциплін відповідно до напрямку навчання; зміни у назвах гуманітарних дисциплін (історія та соціологія, історія та політологія); запровадження коригованих курсів і факультативів із рідної німецької мови та спеціальних курсів з німецької мови для дітей, що не встигають; залучення батьків до шкільного життя; співпраці австрійських гімназій різного типу з навчальними закладами країн Західної Європи у сфері гуманітарної освіти.

5. Окреслено можливості використання австрійського досвіду в процесі подальшого реформування змісту гуманітарної освіти в Україні. Проаналізовано шляхи реформування у вітчизняній системі середньої освіти, що спрямовані на досягнення європейського рівня. Визначено роль мовних дисциплін у процесі реформування змісту вітчизняної гуманітарної освіти. Зазначено про необхідність запровадження вивчення іноземної мови (англійської) з першого класу, створення білінгвальних класів у гімназіях та

спеціалізованих школах, використання компетентісного, особистісно орієнтованого, професійно-орієнтованого підходів у навчанні.

Поведений аналіз не охоплює всіх аспектів досліджуваної проблеми. Подальшого дослідження потребують: питання релігійної освіти в державних і приватних гімназіях; гендерний підхід до виховання дітей у середніх навчальних закладах в умовах полікультурного суспільства; організаційно-педагогічні засади навчально-виховного процесу в релігійних гімназіях; педагогічні умови підготовки учнів гімназій до випускних іспитів у австрійських гімназіях різного типу.

Основні положення дисертаційної роботи відображено автором у таких публікаціях:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Денічева О. І. Гуманітарні дисципліни в системі гімназійної освіти Австрії / О. І. Денічева // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – № 41. – С. 89–93.

2. Денічева О. І. З історії розвитку гуманітарної освіти в гімназіях Австрії / О. І. Денічева // Наукові праці. Серія : Педагогіка. Психологія і соціологія. – Донецьк : ДВНЗ «ДонНТУ», 2009. – Вип. 5 (155). – Ч. I. – С. 26–31.

3. Денічева О. І. Зміст і форми оцінювання навчальних досягнень учнів у гімназіях Австрії / О. І. Денічева // Порівняльно-педагогічні студії. – 2011. – № 3–4. – С. 62–66.

4. Денічева О. І. Можливості запровадження австрійського досвіду реформування гуманітарної освіти в Україні / О. І. Денічева // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – № 66. – С. 142–145.

5. Денічева О. І. Особливості розвитку гуманітарної освіти в приватних гімназіях сучасної Австрії / О. І. Денічева // Порівняльно-педагогічні студії. – 2010. – № 1–2. – С. 98–104.

6. Денічева О. І. Передумови реформування середньої гуманітарної освіти Австрії у другій половині ХХ – першому десятиріччі ХХІ сторіччя // О. І. Денічева // Науково-педагогічний журнал. Серія : Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми : СумДПУ, 2014. – № 3 (37). – С. 39–48.

7. Денічева О. І. Традиції та реформи гуманітарної освіти в гімназіях Австрії / О. І. Денічева // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. – Слов'янськ : СДПУ, 2010. – Спец. вип. 5. – Ч. I. – С. 261–266.

8. Деничева О. И. Влияние миграционного потока на развитие гуманитарного образования в Австрии / О. И. Деничева // Азимут научных исследований: педагогика и психология. – Тольятти : НП «Институт направленного образования», 2014. – № 2 (7). – С. 29–31.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Денічева О. І. Особливості розвитку гімназійної освіти в сучасній Австрії / О. І. Денічева // Європейська та євроатлантична інтеграція і транскордонне співробітництво : тези доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. / за ред. В. Й. Лажніка і С. В. Федонюка. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту, 2008. – Т. 2. – С. 214–218.

10. Денічева О. І. Основні чинники реформування середньої гуманітарної освіти Австрії у другій половині ХХ – першому десятиріччі ХХІ сторіччя / О. І. Денічева // Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (4–5 березня 2014 року, м. Суми). – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – Т. 2. – С. 53–55.

АНОТАЦІЇ

Денічева О.І. Тенденції реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2015.

Дослідження присвячено історико-педагогічному аналізу проблеми реформування змісту гуманітарної освіти в гімназіях Австрії. З'ясовано, що політичні та економічні процеси розвитку західноєвропейського регіону впливають на впровадження реформ у системі гуманітарної освіти.

У дисертації уточнено зміст основних понять дослідження: освітня реформа, гуманітарна освіта, зміст гуманітарної освіти, гімназія. Визначено основні історичні етапи реформування гуманітарної освіти (у період: друга половина ХХ – початок ХХІ ст.).

Охарактеризовано чинники реформування гуманітарної освіти: політичні, соціально-економічні, релігійні, культурологічні. Виявлено тенденції реформування її змісту. Обґрунтовано особливості проведення змістових трансформацій в системі гуманітарних наук у гімназіях Австрії. Визначено специфіку структурної організації гімназійної освіти. Окреслено перспективи використання австрійського досвіду реформування змісту гуманітарної освіти в Україні.

Ключові слова: освітня реформа, зміст гуманітарної освіти, гуманітарні науки, тенденція, гімназія, соціально-політичні й економічні чинники, західноєвропейське суспільство, історичний розвиток.

Деничева О. И. Тенденции реформирования содержания гуманитарного образования в гимназиях Австрии. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Житомирский государственный университет имени Ивана Франко. – Житомир, 2015.

В диссертационной работе осуществлен историко-педагогический анализ проблемы реформирования содержания гуманитарного образования в гимназиях Австрии. Выявлено влияние политических и экономических процессов на реформирование гуманитарного образования.

В исследовании уточнены основные понятия: образовательная реформа, гуманитарное образование, содержание гуманитарного образования, гимназия. Определены исторические этапы развития гуманитарного образования (в период: вторая половина XX – начало XXI в.).

Охарактеризованы факторы реформирования гуманитарного образования: политические, социально-экономические, религиозные, культурологические. Выявлены тенденции реформирования гуманитарного образования. Проанализированы трансформации гуманитарных дисциплин в гимназиях. Рассмотрена специфика структурной организации гимназий. Спрогнозированы перспективы использования австрийского опыта реформирования гуманитарного образования в Украине.

Ключевые слова: образовательная реформа, содержание гуманитарного образования, гуманитарные науки, тенденция, гимназия, социально-политические и экономические факторы, западноевропейское общество, историческое развитие, трансформация.

Denicheva O.I. The tendencies of liberal education content reforms in the gymnasiums of Austria. – Typescript.

The scientific thesis on getting the candidate degree of pedagogical sciences in speciality 13.00.01 – General Pedagogics and the History of Pedagogics. – Zhytomyr Ivan Franko State University. – Zhytomyr, 2015.

The historical and pedagogical analysis of the problem of liberal education content reforming in the gymnasiums of Austria (in the second half of the XX century– the first decade of the XXI century) is represented in the scientific thesis. The main aspects of liberal education content reforms in the gymnasiums of Austria are determined. The ideology formation of the implemented reforms in the sphere of liberal education is influenced by the political and economic development processes in Western European region.

The basic concepts: education reforms, the content of liberal education, Liberal Arts, gymnasiums in the works of European scientists are highlighted. The process of

the historical development of gymnasiums in Austria is analyzed. Classical liberal education was presented in the gymnasiums on the territory of Austria up to the XIX century. It was proved that the transformations in the content of liberal education were made in accordance with the policy of postwar Austria denazification. It focused on the character of reforms in the secondary Liberal Education. The search of a new model of secondary education is analyzed.

The reforms in the system of secondary education were conducted in the contradiction between the political forces intention to provide transformations in the selective character of education system and the necessity to keep a traditional division of educational levels. The changes caused by social and ethnic diversity of post-war society influenced on the transformations in the content of Liberal education.

The contiguous character of the reforms in the sphere of Liberal education in the second half of the XX century – the first decade of the XXI century is determined by the development of several political cycles (forming the government that included two major parties in Austria: the Austrian People's Party and the Social Democratic Party).

The main historical stages of liberal education content development in the gymnasiums of Austria (in the second half of the XX century - the first decade of the XXI century) were defined: the 1st period (from 1945 till 1962); the 2nd period (from 1962 to the middle of 70-s); the 3rd period (70-s- 90-s); the 4th period: the first decade of the XXI century.

The factors of liberal education reforms in Austria are characterized. Among them are political, social-economical, religious and cultural. The tendencies of liberal education content reforms in Austria are highlighted. They are: the tendency to multiculturalism, the implementation of competence-based approach, the process of individualization and differentiation; integration; health maintenance.

The establishment of international organizations such as the European Economic Community (1957) and the European Union (1993) made a significant impact on the migration flow development. It led to the free territorial displacement which was followed by the permanent and temporary relocation.

It was noted that the migration flow in Austria caused some changes in the life of native population. The positive changes include: jobs, expanding infrastructure, small and medium-sized businesses development. Negative changes are: deficit of experienced specialists and active population growth.

The influence of migration flow on Liberal education reforms is analyzed. The need of migrants' native languages implementation in educational process in Austria is determined. The importance of gender equality and religious tolerance among the students of gymnasiums is highlighted. It is proved that the tendencies of education reforming focus on the resource searching for learning languages and organizing bilingual classes for migrants.

The peculiarities of Liberal Arts content transformations in the gymnasiums are examined. The specific character of secondary education structure in the gymnasiums is analyzed. The changes in the content of Liberal Arts block in the gymnasiums of different types are studied. The prospects for the use of Austrian

experience in liberal education content reforms in Ukraine are predicted. The recommendations for the implementation of positive Austrian experience are given.

Keywords: educational reform, the content of liberal education, the Humanities, the Liberal Arts, tendencies, gymnasium, social-political and economic factors, Western European society, historical development, transformation.